

פרוטוקול ועידת ואנזה - 20 בינואר 1942

ענין ממלכתי סודי!

פרוטוקול הישיבה

1. בדיון על הפתרון הסופי (Endlösung) של השאלה היהודית, שהתקיים בתאריך 20.1.1942, בברלין ברחוב אם גרוסן ואנזה מס' 56-58, השתתפו:

מניסטריון הרייך לשטחים הכבושים במזרח	גאולייטר דר' מאייר (Meyer) ומנכל המשרד דר' לייבראנט (Leibbrandt)
מניסטריון הפנים של הרייך	מזכיר מדיני דר' שטוקארט (Stuckart)
הממונה על תוכנית ארבע השנים (Beauftragter für den Vierjahresplan)	מזכיר מדיני ניומאן (Neumann)
מניסטריון המשפטים של הרייך	מזכיר מדיני דר' פרייזלר (Freisler)
משרד המושל הכללי (Amt des Generalgouverneurs)	מזכיר מדיני דר' בילהר (Bühler)
משרד החוץ	סגן מזכיר מדיני לותר (Luther)
לשכת המפלגה	א.א.ס אוברפיהרר קלופפר (Klopfer)

לשכת הקאנצלר	מנהל אגף קריצינגר (Kritzinger)
המשרד הראשי לענייני גזע ויישוב (Rasse- und Siedlungshauptamt)	SS-גרופנפיהרר הופמאן (Hofmann)
המשרד הראשי לביטחון הרייך (Reichssicherheitshauptamt)	SS-גרופנפיהרר מילר (Müller) אס.אס אוברשטורמבאנפיהרר אייכמן (Eichmann)
משטרת הביטחון וה- SD (Sicherheitspolizei)	SS-אוברפיהרר דר' שנגארט (Schöngarth) מפקד משטרת הביטחון וה- SD בגנרל- גוברנמונט
משטרת הביטחון וה- SD	SS-שטורמבאנפיהרר דר' לאנגה (Lange) מפקד משטרת הביטחון וה- SD בגנרל- בצריק לאטביה, ממלא מקום ראש משטרת הביטחון וה- SD בנציבות הרייך אוסטלאנד (Reichskommissariat)

2. ראש משטרת הביטחון וה- SD, SS-אוברגרופנפיהרר היידריך מסר בפתיחה על מינויו על ידי הרייכסמארשל כממונה על הכנת [התבנית] לפתרון הסופי של השאלה היהודית באירופה, והצביע על כך, שהישיבה כונסה לשם הבהרת שאלות היסוד. רצונו של הרייכסמארשל שתמצא לו תוכנית הנוגעת לצדדים האירגוניים, העינייניים והחומריים מתוך ראיית הפתרון הסופי של השאלה היהודית באירופה. הדבר מחייב דיון משותף מוקדם של כל המוסדות המרכזיים המעורבים במישרין בשאלות האלה, למען תיאום קווי הפעולה.

הטיפול המשרדי בעיבוד הפתרון הסופי של השאלה היהודית הוא מרוכז, מבלי להתחשב בגבולות גיאוגרפיים, בידי הרייכספיהרר אס.אס וראש המשטרה הגרמנית (ראש משטרת הביטחון וה-SD).

ראש משטרת הביטחון וה-SD סקר לאחר מכן בקצרה את המאבק שהתנהל כנגד האוייב הזה.

המרכיבים העיקריים ביותר הם:

א. דחיקת היהודים מתחמוי החיים השונים של העם הגרמני.
ב. דחיקת היהודים ממרחב המחיה (Lebensraum) של העם הגרמני.
בתהליך [ובביצוע] שאיפות אלה הובאו, כאפשרות פתרון ארעית יחידה, החשת ההגירה המוגברת והמתוכננת של היהודים מתחום הרייך.

לפי הוראת הרייכסמארשל הוקמה בינואר 1939 "רשות מרכזית של הרייך להגירת יהודים" (Reichszentrale für Auswanderung) שניהולה הוטל על ראש משטרת הביטחון וה-SD. תפקידה במיוחד היה:

א. לנקוט בכל האמצעים להכנת הגירה מוגברת של היהודים.
ב. לכוון את זרם ההגירה.
ג. להחיש את ביצוע ההגירה במקרה של יחידים.

המשימה נועדה לטהר מיהודים את מרחב המחיה הגרמני, על בסיס חוקי.

המגרעות, הכרוכות במתן דחיפה מעין זאת היו ברורות לכל המוסדות. אולם נוכח העדר אפשרויות פתרון אחרות, נאלצנו לפי שעה להשלים אתן.

פעולות ההגירה היו במשך הזמן לא בעיה גרמנית בלבד, אלא בעיה שבה הוצרכו לטפל שלטונות ארצות המוצא וארצות היעד. הקשיים הכספיים, כגון העלאת דמי האשרה ואגרת הכניסה מצד הממשלות השונות של ארצות החוץ, מחסור במקומות באוניות, החמרה מתמדת בצמצום ההגירה או איסורי ההגירה, הקשו באופן מיוחד על מאמצי ההגירה. למרות קשיים אלה היגרו, למן תפיסת השלטון ועד היום הקובע 31 באוקטובר 1941, 537,000 יהודים בסך הכל, מהם:

מ- 20 בינואר 1933, מן הרייך הישן	כ- 360,000
מ- 15 במרס 1938, מן האוסטמארק (אוסטריה)	כ- 147,000
מ- 15 במרס 1939, מן הפרוטקטוראט בוהמיה ומוראביה	כ- 30,000

מימון ההגירה נעשה על ידי היהודים או על ידי הארגונים הפוליטיים של היהודים עצמם. בכדי למנוע הישארות יהודים חסרי כל, נקבע העיקרון, שעל היהודים בעלי היכולת לממן את הגירת היהודים חסרי היכולת.

כאן נקבעו מס או היטל הגירה מתאים לפי דירוג הרכוש, לפי כיסוי ההתחייבויות הכספיות שהיו כרוכות בהגירת יהודים חסרי יכולת. מלבד הסכומים במארקים, נדרש מטבע זר לדמי האשרה ואגרת הכניסה. בכדי להגן על אוצר מטבע הזר הגרמני, נתבקשו המוסדות הפיננסיים היהודיים בחוץ לארץ, על ידי הארגונים היהודיים המקומיים, לטפל בהשגת סכומי מטבע זר נדרשים. עד 30 באוקטובר 1941 העמידו היהודים מחוץ לארץ במתנה לרשות העניין סך 9,500,000 דולר.

בנתיים אסר הרייכספיהרר אס.אס וראש המשטרה הגרמנית את הגירת היהודים לאור הסכנות הכרוכות בהגירה בימי מלחמה ולאור האפשרויות במזרח.

3. במקום ההגירה בא עתה כאפשרות פיתרון נוסף- פינויי היהודים למזרח, וזאת לאחר הסכמה מוקדמת מתאימה של הפיהרר.

אמנם, יש לראות בפעולות אלה רק פעולות עקיפות, עם זאת מיושמים כאן כבר עכשיו אותם ניסיונות מעשיים שנודעת להם חשיבות רבה לגבי הפתרון הסופי של השאלה היהודית לעתיד לבוא.

במהלך הפתרון הסופי הזה של השאלה היהודית באירופה, באים בחשבון כ-11 מליון יהודים, המחולקים לארצותיהם השונות כלהלן:

מספר היהודים	הארץ
131,800	א. הרייך הישן
43,700	אוסטמארק
420,000	השטחים במזרח
2,284,000	הגנרל גוברנמונט
400,000	ביאליסטוק
74,200	הפרוטקטוראט בוהמיה ומוראביה
	אסטוניה – חופשית מיהודים (Judenfrei)
3,500	לאטביה
34,000	ליטא
43,000	בלגיה
5,600	דניה
165,000	צרפת/ השטח הכבוש
700,000	השטח הבלתי כבוש
69,600	יוון
160,800	הולנד
1,300	נורבגיה
	ב. בולגריה
48,000	אנגליה
330,000	פינלנד
2,300	אירלנד
4,000	איטליה/ כולל סרדיניה
58,000	אלבניה
200	קרואטיה
40,000	פורטוגל
3,000	רומניה/ כולל בסראביה
342,000	שבדיה
8,000	שוויץ
18,000	סרביה
10,000	סלובקיה
88,000	ספרד
6,000	תורכיה (החלק האירופי)
55,500	הונגריה
742,800	ברית המועצות
5,000,000	אוקראינה
	בילורוסיה, להוציא ביאליסטוק
2,994,684	
446,484	
11,000,000	סך-הכל: למעלה מ

אולם, במס' היהודים של מדינות החוץ השונות הנמסרים בזה מדובר רק ביהודים על-פי אמונתם, כיוון שהגדרת המושגים של יהודים על-פי עקרונות גזעיים עדיין חסרים שם בחלקם. הטיפול בבעיה בארצות הנפרדות ייתקל בקשיים מסוימים עקב העמדה והתפיסה הכללית, בייחוד בהונגריה וברומניה. כך למשל, יכול עדיין גם כיום יהודי ברומניה להשיג תמורת כסף תעודות מתאימות, המקנות לו אישור רשמי לנתינות של מדינה זרה.

ידועה לכל השפעת היהודים בכל תחומי החיים בברית המועצות. בתחומי אירופה חיים כ-5 מיליון, באסיה בקושי 250,000 יהודים.

החלוקה המקצועית של היהודים היושבים בתחום הארופי של ברית המועצות הייתה כלהלן, לערך:

9.1%	בחקלאות
14.8%	כפועלים עירוניים
20.0%	במסחר
23.4%	מועסקים כעובדי מדינה
23.7%	במקצועות חופשיים- רפואה, עיתונות, תיאטרון וכו'

תחת הנהגה מתאימה יש במהלך הפתרון הסופי להוביל באופן מתאים את היהודים לגיוס עבודה במזרח. אותם היהודים הכשרים לעבודה יובלו לשטחים אלה בפלוגות (עבודה) גדולות, תוך הפרדת המינים, כסוללי כבישים; חלק גדול מהם יאבד ללא ספק בתהליך ההתמעטות הטבעית.

אלה שיוותרו עד הסוף, הם בלי ספק אותו החלק שיש לו כושר התנגדות גדול ביותר, ולו יינתן טיפול מתאים, כי הוא מהווה ברירה טבעית, ובמקרה של שחרור ישמש כגרעין לבניין יהודי חדש (ראה ניסיון ההיסטוריה).

תוך כדי הביצוע המעשי של הפתרון הסופי תיסרק אירופה ממערב למזרח. יש להתחיל בשטח הרייך, כולל הפרוטקטוראט בוהמיה ומוראביה, וזאת מטעמי דיור וצרכים סוציאלי-פוליטיים אחרים.

היהודים המפונים יוסעו קודם לכן, רכבת אחרי רכבת, לגיטאות המכונים גיטאות-מעבר ומשם ישלחו הלאה למזרח.

תנאי מוקדם חשוב בביצוע הפינוי בכלל, המשיך ואמר אס.אס אוברגורפנפיהרר היידריך, הוא קביעה מדויקת של חוג האנשים הבא בחשבון.

הכוונה היא לא לפנות יהודים בגיל 65 ומעלה, אלא להעבירם לגיטו זקנים המיועד לכך-טרזיינשטאט (Theresienstadt).

מלבד גילאים אלה - מכלל 280,000 היהודים הנמצאים ברייך הישן ובאוסטמארק ב-31.10.1941 כ-35% הם בני 65 ומעלה - יתקבלו בגיטאות היהודיים לזקנים גם יהודים נכי מלחמה בעלי נכות גבוה ויהודים בעלי אותות הצטיינות במלחמה (E K I [צלב הברזל דרגה I]). על ידי פיתרון מכון זה תימנענה במחי אחד התערבויות רבות.

התחלת פעולות הפינוי הבודדות והגדולות יותר תהיה מותנית במידה רבה בהתפתחות הצבאית. בנוגע לטיפול בפתרון הסופי בשטחי אירופה הכבושים על ידינו או נתונים להשפעתנו, הוצע כי המומחים הבאים בחשבון ממשרד החוץ יבואו בדברים עם מנהל המדור המוסמך לכך, שבמסגרת הביטחון וה-SD.

בסלובקיה ובקרוואטיה אין העניין (יותר) קשה מדי, כיוון שהשאלות היסודיות ביותר בעניין מצאו שם כבר את פתרונן. גם ברומניה קבעה הממשלה כבר בינתיים ממונה לענייני יהודים. לשם הסדר הבעיה בהונגריה יש צורך לכפות, על הממשלה ההונגרית, למנות תוך זמן קצר יועץ לענייני יהודים.

אשר להתחלת ההכנות לפתרון הבעיה באיטליה, גורס א.ס.אס אוברגרופנפיהרר היידריך התקשרות עם ראש המשטרה שם באותם עניינים. בצרפת הכבושה והבלתי כבושה תתאפשר תפיסת היהודים לשם פינויים ללא קשיים גדולים.

סגן מזכיר מדיני לותר מסר כאן, כי בטיפול מעמיק בבעיה זו בכמה ארצות, כגון בארצות הצפון, עתידים לעלות קשיים, ולכן מוצע בתחילה לדחות את הפעולה בארצות אלה.

בהתחשב במספרי היהודים המועטים הבאים שם בחשבון, ממילא אין מהווה דחיה זו שום הגבלה מהותית. לעומת זאת, אין משרד החוץ רואה קשיים גדולים לגבי דרום מזרח ומערב אירופה.

SS-גרופנפיהרר הופמאן סבור, כי יש לשגר להונגריה לשם התמצאות כללית מומחה מטעם המשרד הראשי לענייני גזע ויישוב, שלא יהיה פעיל, יצורף רשמית באופן זמני כעוזר לנספח לענייני משטרה.

4. בתהליך הפתרון הסופי ישמשו חוקי נירנברג במידה מסויימת כבסיס, אך כתנאי מוקדם לסילוק הבעיה ללא שיוך, יש להביא גם לפתרון שאלות נישואי- התערובת ובני- התערובת (Mischlinge).

ראש משטרת הביטחון וה-SD מנתח תחילה מבחינה תיאורטית, בהתחשב עם מכתבו של ראש לשכת הקאנצלר, את הנקודות הבאות:

1. טיפול בבני תערובת דרגה ראשונה

בני תערובת דרגה ראשונה הם מנקודת ראות של הפתרון הסופי של השאלה היהודית במעמד של יהודים.

מכלל טיפול זה יוצאו:

- א. בני תערובת דרגה ראשונה הנשואים לבני דם גרמני, ולהם ילדים (בני תערובת דרגה שנייה) מנישואים אלה. בני- תערובת אלה, דרגה שנייה, הם בעיקרו של דבר במעמד של גרמנים.
- ב. כלפי בני תערובת דרגה ראשונה נהגו עד כה המוסדות העליונים של המפלגה והמדינה בתחומי (החיים) שונים ביחס מיוחד, כל מקרה כזה טעון בדיקה מחדש, ואז לא מן הנמנע שההכרעה תיפול לרעת בן- התערובת.

תנאי מוקדם לקבלת היתר מיוחד יהיו תמיד זכויות עקרוניות של בן- התערובת עצמו (לא זכויות של ההורים או בני הזוג שהם בני דם גרמני). כדי למנוע העמדת צאצאים חדשים ולפתור את בעיית בני- התערובת לחלוטין, יעוקר בן התערובת דרגה ראשונה שיוצא מכלל פינוי. העיקור (Sterilisation) יתבצע מתוך רצון, אך הוא תנאי ראשון להשארותו ברייך. "בן התערובת" לאחר העיקור משוחרר בהמשך הזמן מכל ההוראות המגבילות החלות עליו עד עכשיו.

2. טיפול בבני תערובת דרגה שנייה

בני תערובת דרגה שנייה יושוו בעיקרון לחלוטין עם בני דם גרמני, להוציא את המקרים הבאים שבהם יהיו בני התערובת דרגה שנייה במעמד יהודים:

- א. מוצאו של בן תערובת דרגה שנייה מנישואים של ממזרים (שני הצדדים הם בני תערובת).
ב. הופעה חיצונית פגומה מבחינה גזעית של בן התערובת דרגה שנייה המסווגת אותו כבר מבחינה חיצונית כיהודי.
ג. חוות דעת משטרתית ופוליטית שלילית במיוחד של בן התערובת דרגה שנייה, שלפיה מסתבר כי הוא חש ומתנהג כיהודי.

אך גם במקרים אלו לא יהיו יוצאים מן הכלל, אם בן התערובת דרגה שנייה נשוי לבן דם גרמני.

3. נישואים בין יהודים גמורים לבני דם גרמני

בכל מקרה ומקרה יש להכריע, אם יפונה הצד היהודי או יועבר לגיטו זקנים מתוך התחשבות בהשפעת פעולה זאת על קרוביו בני הדם הגרמני בנישואים מעורבים אלו.

4. נישואים בני בני- תערובת דרגה ראשונה ובני דם גרמני

- א. ללא ילדים:
לא נולדו ילדים מנישואים אלה - יפונה בן התערובת דרגה ראשונה או יועבר לגיטו זקנים (טיפול זהה כמו לגבי נישואי יהודים גמורים לבני דם גרמני, סעיף 3).

ב. עם ילדים:

נולדו ילדים מנישואים אלה (בני תערובת דרגה שניה) יפוננו או יועברו לגיטו, יחד עם בני תערובת דרגה ראשונה, אם הושאו במעמד עם היהודים. אם ילדים אלה יושאו לבני דם גרמני (המקרים הרגילים) יוצאו מכלל הפינוי וכך גם בן התערובת דרגה ראשונה.

5. **נישואים בין בני תערובת דרגה ראשונה לבני תערובת דרגה ראשונה או יהודים**

בנישואים אלה (לרבות הילדים) דין כל בני המשפחה כיהודים, ולכן יפוננו או יועברו לגיטו זקנים.

6. **נישואים בין בני תערובת דרגה ראשונה עם בני תערובת דרגה שנייה**

שני בני הזוג יפוננו או יועברו לגיטו זקנים ללא התחשבות אם יש להם ילדים ואם אין, כיוון שאצל ילדים כאלה מתגלה בדרך כלל מבחינה גזעית השפעת דם יהודי כחזקה יותר, מאשר של בני תערובת יהודים דרגה שנייה.

SS-גרופנפיהרר הופמאן מחזק את הדעה, שיש לעשות שימוש נרחב בעיקור, כיוון שבן התערובת, אם יועמד בפני

הברירה להיות מפונה או מעוקר, יעדיף לעבור עיקור. כיר מדיני דר' שטוקארט קובע, שהביצוע המעשי של השיטות שנמסרו כאן לשם פתרון שאלת נישואי התערובת ובני התערובת, יביא עימו טיפול מנהלי בלתי פוסק. בכדי להתחשב בכל מקרה גם עם העובדות הביולוגיות מציע מזכיר מדיני דר' שטוקארט ללכת בדרך של עיקור כפוי.

בכדי לפשט את בעיית בני התערובת, יש צורך לשקול אפשרויות נוספות, מתוך כוונה שהמחוקק יוכל לומר: "נישואים אלו בטלים".

בנוגע לשאלה בדבר השפעת פינויי היהודים על החיים הכלכליים הבהיר מזכיר מדיני ניומאן, שלפי שעה אין אפשרות לפנות את היהודים המועסקים במפעלים החיוניים למאמץ המלחמתי, כל עוד אין להם תחליף.

SS-אוברגרופנפיהרר היידריך ציין, שבהתאם לקווי הפעולה לביצוע הפינויים המתנהלים עכשיו ושאושרו על ידו, בלאו הכי לא יפנו יהודים אלה.

מזכיר מדיני דר' ביהלר קובע, כי בגנרל גוברנמונט יברכו על כך אם בפתרון הסופי של בעיה זו יתחילו בגנרל גוברנמונט, ראשית כיוון שכאן בעיות ההובלה לא ממלאות תפקיד ראשון

במעלה, וטעמים שבגיוס עבודה לא יעכבו את ביצוע המבצע הזה. יש להרחיק את היהודים במהירות האפשרית משטח הגנרל גוברנמונט, כי דווקא כאן מהווה היהודי סכנה ניכרת בתור נושא המגיפות, ומצד שני גורם לאנדרלמוסיה מתמדת במבנה הכלכלי של הארץ בשל המסחר הבלתי פוסק בשוק השחור. רובם מבין 2 1/2 מליון היהודים הבאים בחשבון, אינם כשירים לעבודה.

מזכיר מדיני דר' בילהר המשיך וקבע, [שביצוע] הפתרון בשאלה היהודית בגנרל גוברנמונט מרוכז בידי ראש המשטרת הביטחון וה-SD ושעבודתו נתמכת על ידי שלטונות הגנרל גוברנמונט. יש לו רק בקשה אחת והיא, ששאלת היהודים באזור זה תפתר מהר ככל האפשר.

בסיכום דובר על צורות שונות של פתרון בעניין זה. גאולייטר דר' מאייר והן מזכיר מדיני דר' בילהר ייצגו את העמדה, שהם עצמם יבצעו במהלך הפתרון הסופי עבודות הכנה מסוימות בשטחים הנידונים, אך יש להמנע מלעורר אי שקט בקרב האוכלוסייה.

הדיון נסתיים בבקשת ראש משטרת הביטחון וה-SD מן המשתתפים בישיבה, להבטיח לו תמיכה נאותה בביצוע עבודות הפתרון [הסופי].
